

La seguretat nacional, l'assignatura pendent

written by Marc Costa | 11 de juliol de 2016

Introducció

Catalunya vol esdevenir un nou país. Per això, caldrà dissenyar tota una sèrie d'estructures d'estat pròpies que fins a dia d'avui han estat en mans de l'Estat espanyol, entre elles, les relatives a la seguretat nacional. Paradoxalment, durant tot el debat existent sobre aquestes futures estructures estatals, la relativa a aquesta seguretat nacional ha passat de puntetes.

La seguretat nacional és un bé públic imprescindible per a qualsevol societat com la nostra que vulgui desenvolupar-se amb normalitat i llibertat. Sense una seguretat nacional consolidada, aquest nou país no podrà desenvolupar-se amb l'estabilitat suficient com per poder assolir els nivells de benestar que tots esperem aconseguir.

A més, la futura República Catalana, com a país de nova creació, serà especialment vulnerable en matèria de seguretat ja que caldrà crear i impulsar *ex novo* un gran nombre d'estructures que fins aleshores hauran estat competències exclusives del govern central espanyol, com ara la seguretat exterior, l'expedició dels documents oficials d'identitat i passaports, la immigració, el control d'entrada i sortida del territori nacional per les nostres fronteres, ports i aeroports, les armes i explosius, el resguard fiscal o el terrorisme, entre altres.

Per això caldrà dur a terme molts esforços perquè aquest país nou pugui garantir suficientment per ell mateix la seva seguretat nacional i, sobretot, la dels seus ciutadans, per la

qual cosa caldrà, en primer lloc, elaborar un document estratègic en el que identifiqui quins seran els interessos nacionals que pretendrem protegir, quins seran els riscos i amenaces que caldrà afrontar i quines seran les nostres vulnerabilitats en matèria de seguretat, per tal de que, a partir d'aquí, dissenyar les polítiques, mecanismes i instruments necessaris que conformaran el futur *Sistema de Seguretat Nacional* de Catalunya.

Què entenem per Seguretat Nacional?

Però abans de res, cal determinar què entenem per ***Seguretat Nacional***. És un concepte complicat de definir en estar en constant transformació pels continus canvis que experimenten les societats i els seus entorns polítics, donant lloc a un gran nombre de sistemes de seguretat, des de la seguretat col·lectiva, passant per la pròpiament denominada seguretat nacional, la seguretat compartida, la seguretat global, la seguretat cooperativa, la seguretat humana i, més recentment, la seguretat sostenible.

Els grans canvis polítics, econòmics, socials, tecnològics i ideològics que han tingut lloc dins el sistema internacional després de la Guerra Freda i, sobretot, per l'actual procés de globalització, així com l'enorme desenvolupament de les tecnologies de la informació i de la comunicació, han obligat a una constant redefinició del concepte de *Seguretat Nacional*, molt diferent a l'existent en el context anterior. Així, hem passat d'una concepció tradicionalista, unidimensional i

simple de la seguretat nacional i que ha dominat durant molts anys, centrada quasi exclusivament en la seva dimensió militar, pel risc a una eventual invasió d'altres països, cap a una concepció ampliacionista, multidimensional i complexa, centrada no només en les amenaces de naturalesa militar, sinó també en altres de caràcter polític, mediambiental, econòmic o social.

Una de les primeres definicions de *seguretat nacional* fou l'encunyada el 1948 pel diplomàtic nord-americà i ideòleg de la doctrina de la contenció, *George Kennan*, pel qual la seguretat nacional era "*la capacitat continuada d'un país per prosseguir el desenvolupament de la seva vida interna sense interferència seriosa, o amenaça d'interferència de potències estrangeres*", donant lloc a l'absurda carrera armamentística d'aleshores amb la finalitat de demostrar disposar de major forces i contrarestar les eventuais amenaces provinents d'altres nacions.

No obstant, afortunadament, aquest concepte, i les polítiques de seguretat subsegüents, han anat evolucionant cap a una concepció molt més àmplia, no tant estatocèntrica sinó molt més humanocèntrica, centrada més en la seguretat i el benestar de les persones que no pas tant en la seguretat territorial. El mateix ha passat amb el ventall de riscos i amenaces susceptibles d'incidir sobre la seguretat nacional, actualment molt més centrats sobre les persones que no pas sobre la integritat territorial de les nacions.

Per tot això, actualment podem definir la **Seguretat Nacional** com *aquell conjunt d'accions dutes a terme coordinadament per una nació per garantir la seguretat individual i col·lectiva dels seus ciutadans, protegir la pau, l'ordre, la llibertat, els valors democràtics i el benestar de la seva població, salvaguardar la integritat, la sobirania i l'estabilitat del seu territori, així com també contribuir, conjuntament amb la comunitat internacional, al manteniment de la pau i la seguretat internacional.*

La necessitat d'una estratègia sobre seguretat nacional

Un dels primers passos a l'hora de configurar el futur *Sistema de Seguretat Nacional*, serà elaborar una **estratègia sobre seguretat nacional** que posi les bases d'aquest sistema, des d'una òptica multidimensional i integradora, en la que s'analitzi abastament els diferents riscos i amenaces als que s'haurà d'afrontar aquest nou país, les nostres principals vulnerabilitats i es determinin les possibles línies de resposta en funció dels instruments i recursos disponibles.

En primer lloc caldrà definir clarament quina seguretat voldrem garantir i quins seran els **interessos nacionals de seguretat** que conformaran les nostres aspiracions bàsiques com a futura nació sobirana i independent, i que caldrà fer tot el possible per protegir-los de qualsevol risc o amenaça que els pugui posar en perill.

En segon lloc, caldrà identificar el ventall de **riscos i amenaces** que poden incidir negativament sobre aquesta seguretat nacional i els nostres interessos nacionals de seguretat, el qual, partint d'aquesta òptica ampliacionista, multidimensional i humanocèntrica, serà molt ampli ja que coexistiran els tradicionals riscos i amenaces amb d'altres de més recents, principalment fruit de l'actual procés de globalització. De fet, tots aquests riscos i amenaces definiran aquesta estratègia nacional de seguretat nacional i comprendran des de catàstrofes naturals, ciberamenaces, contaminació, pandèmies, proliferació d'armes, terrorisme, vulnerabilitat energètica, pobresa, canvi climàtic, espionatge, crisis econòmiques i alimentàries, infraestructures crítiques, radicalismes ideològics, conflictivitat internacional, per esmentar-ne només alguns.

Un altre element que aquest document estratègic hauria de contenir és la identificació de les principals **vulnerabilitats**

que presentarà la futura República Catalana, un país nou que, entre altres qüestions, haurà de crear *ex novo* un conjunt d'estructures d'estat que fins encara no disposa per ser de competència exclusiva estatal. Precisament aquesta serà la principal vulnerabilitat d'aquest nou país, juntament amb l'actual constricció econòmica i financera, l'erosió dels poders estatals i l'escassa consciència i cultura en matèria de seguretat a Catalunya. Aquestes vulnerabilitats condicionaran enormement la configuració del nou *Sistema de Seguretat Nacional*.

El proper pas serà determinar la nostra ***participació en els diferents organismes internacionals en matèria de seguretat***, com ara les Nacions Unides, la Unió Europea, l'OSCE, l'INTERPOL o, en el seu cas, l'Aliança Atlàntica. La internacionalització de la seguretat, així com la major complexitat dels riscos i amenaces que poden arribar a incidir sobre ella, comporta que els països no poden treballar en solitari per garantir-la o per defensar els seus respectius interessos nacionals, sent necessari cada cop més cercar solucions gestades dins la comunitat internacional on la cooperació i l'acció multilateral es configurin com a pilars bàsics i on les relacions internacionals adquireixin una major rellevància. Òbviament, la futura República Catalana no en serà pas una excepció i s'haurà de comprometre de ple amb la comunitat internacional i amb les diferents organitzacions internacionals en matèria de seguretat i defensa existents per garantir la seva seguretat nacional i per extensió la seguretat internacional en general.

Esquadra marítima de les forces armades de Malta

El futur Sistema de Seguretat Nacional

Un cop dissenyada una estratègia global sobre seguretat nacional, caldria començar a configurar el **Sistema de Seguretat Nacional**, és a dir, tot el conjunt d'òrgans, instruments, recursos i procediments que permetran garantir la seguretat de la futura República Catalana. Aquest sistema hauria de ser capaç d'avaluar abastament i de manera coordinada els esdeveniments i situacions que puguin anar sorgint i que puguin afectar d'alguna manera a la seguretat nacional del nou país i adoptar les decisions i les respostes més adequades en tot moment.

Al capdavant d'aquest Sistema de Seguretat Nacional hi hauria d'haver el president del Govern, que el podria dirigir a través d'un **Consell de Seguretat Nacional**, el més alt nivell òrgan de decisió política i de coordinació estratègica en

matèria de seguretat nacional, encarregat d'articular i coordinar les accions i polítiques concretes en aquesta matèria. Aquest organisme podria estar integrat, en funció també de com finalment s'articuli l'estructura del futur Govern del nou país, com a mínim pel propi president i pels responsables dels departaments d'afers exteriors, d'economia i hisenda, de justícia i del nou *Departament de Seguretat Nacional* que a tal efecte s'hauria de crear, juntament amb el responsable de la futura *Agència Catalana d'Intel·ligència*.

Precisament, com qualsevol altra administració estatal, el Govern de la República Catalana s'haurà d'organitzar en diferents departaments, que seran els òrgans superiors de col·laboració del President en les funcions de govern i d'administració dels seus respectius àmbits d'actuació, un dels quals podria ser el *Departament de Seguretat Nacional*, responsable de dur a terme les funcions relatives a la seguretat nacional, en qualsevol de les seves dimensions, tant en la seva vessant interna com externa, garantint i protegint la llibertat i el benestar dels catalans, el nostre ordre constitucional, els nostres valors democràtics i, en conjunt, sobre qualsevol qüestió relacionada amb la defensa del nostre país davant qualsevol risc o amenaça que el pugui posar en perill.

Com s'ha esmentat, una altra estructura en matèria de seguretat que caldria crear *ex novo* seria l'***Agència Catalana d'Intel·ligència***, un organisme d'informació al servei del nou país amb l'objectiu de generar intel·ligència estratègica que permeti preservar la nostra seguretat nacional, i, per extensió, la integritat i estabilitat de la nova nació catalana, reforçant la nostra governabilitat i enfortint el nostre estat de dret. A tal efecte, aquest organisme hauria de poder alertar i proposar mesures de prevenció, dissuasió, contenció i neutralització dels diferents riscos i amenaces que puguin incidir sobre la nostra seguretat nacional, la integritat del nostre territori, la nostra sobirania, el nou

ordre constitucional, les nostres llibertats i les institucions catalanes, així com el normal desenvolupament econòmic, social i polític nacional.

Per garantir la seguretat interior i la seguretat ciutadana, caldria consolidar també la futura **Polícia Nacional de Catalunya**, integrant en ella aquelles noves competències que actualment estan en mans de les forces i cossos de seguretat estatals, a banda d'ordenar definitivament el sistema policial català, aprofitant la creació d'aquest nou *Sistema de Seguretat Nacional*, i optimitzar els cada cop més escassos recursos policials dins un sol cos policial i una sola autoritat en matèria de seguretat per a tot el territori nacional, superant així les dificultats actuals per comptabilitzar adequadament els efectius reals operatius a Catalunya i resoldre els problemes de descoordinació i duplicitat de funcions avui existents.

Finalment, tot i els sentiments refractaris que l'existència d'un cos militar suscita en el nostre país, caldria disposar també en un futur d'unes **forces armades** pròpies, no només com element de dissuasió a eventuals enemics que vulguin posar en risc o amenaçar la nostra seguretat nacional, sinó per poder garantir la dimensió exterior de la nostra seguretat nacional. Lamentablement, el nostre model de forces armades més proper de referència és el model espanyol, un model dissenyat i configurat en base a aquella concepció tradicionalista, unidimensional i simple de la seguretat nacional, com en molts altres països europeus, hereu del període de la Guerra Freda i que ha dominat durant molts anys, centrada quasi exclusivament en defensar militarment la integritat territorial, el qual ha acabat esdevenint una estructura sobredimensionada, poc operant i ineficient per afrontar aquestes amenaces externes.

Però això no vol dir que Catalunya hagi de renunciar a aquesta estructura militar, sinó tot el contrari. Cal aprofitar aquesta gran oportunitat per configurar *ex novo* com ha de ser aquesta estructura, proporcionada, adaptada als riscos i

amenaces actuals existents i ajustada a les nostres capacitats financeres, capaç de garantir la seguretat de les nostres fronteres, la nostra sobirania nacional i la nostra integritat territorial, i de participar, juntament amb la comunitat internacional, a garantir la seguretat internacional en qualsevol racó del planeta.

Perquè Catalunya no pot mirar cap a un altre cantó i quedar-se al marge de la conflictivitat internacional avui lamentablement existent. Caldrà que pugui participar juntament amb els organismes internacionals existents, sigui dins el marc de les Nacions Unides, la Unió Europea les Nacions Unides o l'OTAN, en les operacions d'establiment i de manteniment de la pau allà on sigui necessari, aportant recursos civils i, quan lamentablement sigui necessari, recursos de naturalesa militar.

Conclusions

Per tot això, és evident que hi ha molta feina a fer. Una nació disposa de *seguretat* si es troba en condicions de *defensar-se* de les eventuals agressions, amenaces i riscos en cas de que sigui necessari. Si assoleix aquestes condicions, una nació es podrà desenvolupar políticament, socialment i econòmicament amb la necessària normalitat. Conseqüentment, cal començar a determinar quina seguretat volem garantir, quins interessos nacionals de seguretat voldrem protegir, quins seran els riscos i amenaces que ens podran incidir i, finalment, quines seran les nostres vulnerabilitats. A partir d'aquí, podrem començar a dissenyar el futur *Sistema de Seguretat Nacional* i les diferents estructures i mitjans que el conformaran, així com determinar quin volem que sigui el nostre paper dins la comunitat internacional i dins les diferents organitzacions internacionals existents en matèria de seguretat.